

Regeringens skrivelse

2015/16:49

Redovisning av användningen av hemliga
tvångsmedel under år 2014

Skr.
2015/16:49

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 12 november 2015

Margot Wallström

Anders Ygeman
(Justitiedepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för tillämpningen under år 2014 av bestämmelserna i rättegångsbalken om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning vid förundersökning i brottmål. Även tillämpningen enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott redovisas. Skrivelsen omfattar också en redogörelse för inhämtning av uppgifter enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Skrivelsen omfattar inte användningen av dessa tvångsmedel i Säkerhetspolisens verksamhet.

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	3
2	Riksdagens behandling av tidigare års skrivelser	4
3	Reglerna om hemliga tvångsmedel	5
3.1	Allmänt om hemliga tvångsmedel	5
3.2	Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation	7
3.3	Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	8
3.4	Hemlig kameraövervakning	8
3.5	Hemlig rumsavlyssning	9
3.6	Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott	9
3.7	Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet	10
3.8	Offentliga ombud	11
3.9	Underrättelse till enskilda som har varit utsatta för hemliga tvångsmedel	11
3.10	Tillsynen över myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel	12
3.11	Underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i vissa fall	13
3.12	Regler om överskottsinformation	13
3.13	Förbud mot avlyssning i vissa fall	13
4	Myndigheternas redovisning	14
4.1	Nytt regeringsuppdrag för att säkerställa kvaliteten i redovisningen	14
4.2	Generellt om tillämpningen av bestämmelserna om hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken	14
4.3	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation	15
4.4	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation	17
4.5	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig kameraövervakning	18
4.6	Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning	21
4.7	Tillämpningen av bestämmelserna om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott	22
4.8	Tillämpningen av bestämmelserna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet	22
5	Myndigheternas slutsatser	25
6	Slutsatser om redovisningen och nyttan av de hemliga tvångsmedlen	26
	Justitiedepartementet	31

1 Ärendet och dess beredning

I enlighet med riksdagens önskemål redovisar regeringen årligen hur reglerna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation (tidigare hemlig teleavlyssning) i rättegångsbalken har tillämpats (bet. 1981/82:JuU54, rskr. 1981/82:298). I samband med att reglerna om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning ändrades den 1 september 1989 angavs i lagstiftningsärendet att regeringens redovisning till riksdagen angående tillämpningen av bestämmelserna borde bibehållas och att en motsvarande redovisning beträffande hemlig teleövervakning (numera hemlig övervakning av elektronisk kommunikation) borde lämnas (prop. 1988/89:124 s. 55). Likaså angavs i det lagstiftningsärende som låg till grund för lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning – som gällde till utgången av år 2008 – att en redovisning av tillämpningen av bestämmelserna i den lagen borde lämnas till riksdagen (prop. 1995/96:85 s. 37). När reglerna i lagen om hemlig kameraövervakning från och med den 1 januari 2009 permanentades och med oförändrat innehåll fördes över till 27 kap. rättegångsbalken, utgick riksdagen vid sin behandling av lagförslagen från att regeringen även i fortsättningen årligen till riksdagen skulle redovisa de brottsbekämpande myndigheternas användning av reglerna om hemlig kameraövervakning (bet. 2008/09:JuU3 s. 14).

I det lagstiftningsärende som låg till grund för lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet uttalade regeringen att den årliga skrivelsen till riksdagen om användningen av vissa hemliga tvångsmedel i brottsutredningar även borde innehålla en redovisning av inhämtningen av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet, men att Säkerhetspolisens inhämtning av uppgifter dock inte borde redovisas (prop. 2011/12:55 s. 112–113). Under riksdagsbehandlingen såg utskottet positivt på detta (bet. 2011/12:JuU8 s. 33).

I samband med att bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning och s.k. preventiv tvångsmedelsanvändning enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott gjordes permanenta från och med den 1 januari 2015 angav regeringen att skrivelsen till riksdagen om hemliga tvångsmedel även bör innehålla en redovisning av den öppna polisens och Tullverkets tillämpning av bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning (prop. 2013/14:237, s. 133 f.). Detsamma bedömdes gälla den öppna polisens tillämpning av bestämmelserna om preventiva tvångsmedel. Utskottet hade en positiv inställning till detta när propositionen behandlades i riksdagen (bet. 2014/15:JuU2, s. 23).

Den senaste redovisningen till riksdagen skedde i december 2014 i skrivelsen Redovisning av användningen av vissa hemliga tvångsmedel under år 2013 (skr. 2014/15:36). Skrivelsen behandlades i riksdagen under mars 2015 (bet. 2014/15:JuU12, rskr. 2014/15:150).

Regeringen lämnar nu en redogörelse för användningen av hemliga tvångsmedel under år 2014. Redogörelsen bygger på uppgifter som har lämnats till regeringen av Åklagarmyndigheten i samverkan med Eko-brottsmyndigheten, Polismyndigheten och Tullverket (Ju2015/4549/Å).

2 Riksdagens behandling av tidigare års skrivelser

Riksdagen har över tid vid sin behandling av regeringens årliga skrivelse om användningen av hemliga tvångsmedel anfört bl.a. att skrivelserna utvecklats positivt genom att redovisningen på ett mer noggrant och tydligt sätt redogör för användningen av hemliga tvångsmedel och att man utgår från att regeringen fortsätter med sina överväganden om hur skrivelsen ytterligare kan förbättras och utvecklas (skr. 2006/07:28, bet. 2006/07:JuU4, rskr. 2006/07:96, skr. 2007/08:34, bet. 2007/08:JuU7, rskr. 2007/08:133 och skr. 2008/09:79, bet. 2008/09:JuU15, rskr. 2008/09:195).

Vid behandlingen av regeringens skrivelse Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2009 uttalade riksdagen att man konstaterade att 2009 års redogörelse i flera avseenden var fylligare och mer detaljerad än tidigare även om myndigheternas redovisning till regeringen ännu inte hunnit anpassas fullt ut till de nya kraven. Vidare noterade riksdagen med tillfredsställelse att regeringen hade för avsikt att fortsätta arbetet med att förbättra underlaget till skrivelsen (skr. 2010/11:66, bet. 2010/11:JuU18, rskr. 2010/11:195). Vid behandlingen av regeringens skrivelse Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2010 (skr. 2011/12:39, bet. 2011/12:JuU19, rskr. 2011/12:140) uttalade riksdagen sig välkomnande om att regeringen hade gett Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i uppdrag att redovisa hur myndigheten har bedrivit sin tillsynsverksamhet avseende de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel. Ett liknande uppdrag har getts till nämnden även avseende åren 2012 och 2013, vilket riksdagen såg positivt på (bet. 2012/13:JuU16 s. 13, rskr. 2012/13:172). Vid behandling av regeringens skrivelse för år 2012 uttalade riksdagen, med anledning av ett regeringsuppdrag till myndigheterna att lämna förslag på en mer ändamålsenlig redovisning om de hemliga tvångsmedlen som beslutades 2013 (Ju2013/326/Å), att man ser positivt på regeringens arbete för att förbättra underlaget för skrivelsen och att förhoppningen är att arbetet kommer att resultera i ett ännu bättre underlag i framtiden för riksdagens kommande årliga granskningar av myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel (bet. 2013/14:JuU11 s. 11, rskr. 2013/14:198).

Vid behandling av redovisningen om användningen av vissa hemliga tvångsmedel år 2013 välkomnade riksdagen det nya uppdrag som regeringen då hade lämnat till Åklagarmyndigheten om att i samverkan med Ekobrottsmyndigheten, Polismyndigheten och Tullverket lämna en gemensam redovisning av tillämpningen av hemliga tvångsmedel samt noterade särskilt att redogörelsen ska avse myndigheternas användning av hemlig rumsavlyssning och tillämpningen av tvångsmedel enligt lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott. Riksdagen uttalade vidare en förhoppning om att arbetet kommer att resultera i ett ännu bättre underlag i framtiden för riksdagens kommande årliga

3 Reglerna om hemliga tvångsmedel

3.1 Allmänt om hemliga tvångsmedel

Bestämmelser om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning som tvångsmedel vid utredning av brott finns i 27 kap. rättegångsbalken. Särskilda bestämmelser om användning av hemliga tvångsmedel finns i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (s.k. preventiva tvångsmedel), lagen (1988:97) om förfarandet hos kommunerna, förvaltningsmyndigheterna och domstolarna under krig eller krigsfara m.m. och lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Reglerna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet finns i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet.

I 2 kap. regeringsformen finns föreskrifter om grundläggande fri- och rättigheter. Föreskrifterna innebär bl.a. att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot kroppsvisitation, husrannsakan och liknande intrång, mot undersökning av brev eller annan förtrolig försändelse och mot hemlig avlyssning eller upptagning av telefonsamtal eller annat förtroligt meddelande (6 § första stycket). Var och en är också skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och genom övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (6 § andra stycket). Dessa grundläggande fri- och rättigheter får begränsas endast genom lag och endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt eller utgöra ett hot mot den fria åsiktsbildningen (20 och 21 §§).

Enligt artikel 8.1 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Rätten till skydd för privat- och familjeliv omfattar bl.a. skydd mot övervakning i olika former och mot telefonavlyssning. Tvångsmedel som innefattar ingrepp i den privata sfär som artikel 8 är avsedd att skydda, kan enligt konventionen endast godtas om de har stöd i lag och omfattas av de undantag som anges i artikel 8.2. Genom lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som trädde i kraft den 1 januari 1995 har Europakonventionen inkorporerats i svensk rätt. I 2 kap. 19 § regeringsformen föreskrivs att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning, preventiva tvångsmedel och inhämtning av uppgifter i underrättelseverksamhet utgör för brottsbekämpningen nödvändiga undantag från det skydd mot intrång i enskildas privat- och familjeliv som annars gäller enligt såväl grundlag som Europakonventionen.

För all användning av tvångsmedel gäller tre allmänna principer. Dessa principer, som knyter an till innehållet i 2 kap. 21 § regeringsformen, är ändamålsprincipen, behovsprincipen och proportionalitetsprincipen. Ändamålsprincipen innebär att en myndighets befogenhet att använda ett tvångsmedel ska vara bundet till det ändamål för vilket tvångsmedlet har beslutats. Behovsprincipen innebär att en myndighet får använda ett tvångsmedel bara när det finns ett påtagligt behov av det och en mindre ingripande åtgärd inte är tillräcklig. Proportionalitetsprincipen, som är lagfäst i bl.a. 27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken, innebär att ett tvångsmedel får tillgripas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller något annat motstående intresse.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2012 har bestämmelserna i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) om de brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter som angår särskilda elektroniska meddelanden upphävts. Bestämmelserna har delvis ersatts av utökade möjligheter att ge tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (tidigare hemlig teleövervakning) enligt bestämmelserna i 27 kap. rättegångsbalken. Bestämmelserna ger under vissa förutsättningar möjlighet till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation i en förundersökning även om det inte finns någon som är skäligen misstänkt för brott. Vidare infördes en möjlighet att inhämta lokaliseringssuppgifter som gäller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som är påslagen men som vid det aktuella tillfället inte används eller har använts för kommunikation. Det blev också möjligt att inhämta uppgifter om vilka sådana kommunikationsutrustningar som har funnits i ett visst område. De nu beskrivna förändringarna innebär att vissa uppgifter som myndigheterna förut kunde inhämta utan domstolsbeslut, numera kräver sådant.

Polismyndighetens och Tullverkets möjlighet till inhämtning av uppgifter som angår särskilda elektroniska meddelanden i underrättelseverksamhet regleras i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Beslut om sådan inhämtning fattas av respektive myndighet. Lagen infördes i syfte att stärka rättssäkerheten och integritetsskyddet vid inhämtning av övervakningsuppgifter bl.a. genom att inhämtning bara får ske i vissa särskilt angivna syften, genom att det ställs krav på betydelsen av uppgifterna för det angivna syftet och genom att en proportionalitetsbedömning ska göras i varje enskilt fall. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden utövar tillsyn över inhämtningen och det finns en reglering av hanteringen av överskottsinformation samt bevarande och behandling av inhämtade uppgifter. Om uppgifterna ska användas för att utreda brott krävs domstolsbeslut.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2015 gjordes bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel, som fram till dess varit tidsbegränsade, permanenta (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:22). Reglerna om hemlig rumsavlyssning fördes genom lagändringen in i 27 kap. rättegångsbalken medan reglerna om preventiva tvångsmedel i likhet med vad som tidigare gällt finns i en särskild lag (lagen [2007:979] om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott). Vissa justeringar av förutsättningarna för att använda tvångsmedlen genomfördes. Tillstånd till hemlig rumsavlyssning kan numera meddelas även vid utredning av spioneri och s.k. statsstyrt företagsspioneri. Det är vidare numera möjligt att under vissa förutsättningar meddela tillstånd till preventiva tvångsmedel avseende en person som tillhör eller verkar för en organisation eller grupp till vilken en påtaglig risk för brottslig verksamhet av vissa slag kan knytas. Det har också införts en möjlighet för åklagare att meddela interimistiska beslut om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning enligt rättegångsbalken och preventiva tvångsmedel. Det sedan tidigare befintliga förbudet att avlyssna vissa samtal har utvidgats och den tidigare möjligheten för domstolen att fatta beslut om hemliga tvångsmedel utan ett offentligt ombud har tagits bort. Både för hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel gäller som huvudregel fortfarande att frågan om tvångsmedlet ska prövas av domstol efter ansökan av åklagare. Ett offentligt ombud ska närvara vid domstolsprövningen för att bevaka integritetsintresset för enskilda.

3.2 Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation innebär att meddelanden, som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, i hemlighet avlyssnas eller tas upp genom ett tekniskt hjälpmedel för återgivning av innehållet i meddelandet. (27 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken). Definitionen omfattar telefon- och telefaxtrafik, e-posttrafik och överföring av datafiler. Avlyssning kan, med vissa begränsningar, ske även utanför allmänt tillgängliga telenät, t.ex. inom större företagsnät.

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott om sådan gärning är straffbelagd. Avlyssning får också användas vid förundersökning i fråga om annat brott om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde skulle överstiga fängelse i två år (27 kap. 18 § andra stycket rättegångsbalken).

En förutsättning för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § första stycket rättegångsbalken). Avlyssning får avse ett telefonnummer eller annan adress eller

en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid som tillståndet avser innehas eller har innehaft av den misstänkte eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av den misstänkte. Avlyssningen får också avse ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte under den tid som tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta.

3.3 Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innebär att uppgifter i hemlighet hämtas in om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät överförs eller har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (27 kap. 19 § första stycket rättegångsbalken). Genom hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får även sådana meddelanden hindras från att nå fram. Tvångsmedlet ger inte tillgång till innehållet i utväxlade meddelanden.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i sex månader samt dataintrång, barnpornografibrott som inte är att anse som ringa, narkotikabrott och narkotikasmuggling. Detsamma gäller försök, förberedelse eller stämpling till brott av angivet slag, om en sådan gärning är straffbelagd (27 kap. 19 § andra stycket rättegångsbalken).

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation får användas när någon är skäligen misstänkt för brottet eller, med vissa begränsningar, för att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brottet. Åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 § rättegångsbalken).

3.4 Hemlig kameraövervakning

Hemlig kameraövervakning innebär att fjärrstyrda tv-kameror, andra optisk-elektroniska instrument eller därmed jämförbara utrustningar används för optisk personövervakning vid förundersökning i brottmål, utan att upplysning om övervakningen lämnas (27 kap. 20 a § första stycket rättegångsbalken). Ljudinspelning är inte tillåten vid sådan övervakning. Förutsättningarna för hemlig kameraövervakning är i huvudsak desamma som för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation. Övervakningen får även omfatta den plats där ett brott har begåtts eller en nära omgivning till denna plats i syfte att fastställa vem som skäligen kan misstänkas för brottet om åtgärden är av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 c § rättegångsbalken).

3.5 Hemlig rumsavlyssning

Hemlig rumsavlyssning innebär att avlyssning eller upptagning görs i hemlighet med ett tekniskt hjälpmedel som är avsett att återge ljud och som avser tal i enrum, samtal mellan andra eller förhandlingar vid sammanträden eller andra sammankomster som allmänheten inte har tillträde till (27 kap. 20 d § rättegångsbalken).

Hemlig rumsavlyssning får användas vid förundersökning om brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år. Tvångsmedlet får vidare användas för spioneri enligt 19 kap. 5 § brottsbalken eller för brott som avses i 3 § lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter om det finns anledning att anta att gärningen har begåtts på uppdrag av eller har understötts av en främmande makt eller av någon som har agerat för en främmande makts räkning och det kan antas att brottet inte leder till endast böter. Hemlig rumsavlyssning får också användas vid förundersökning om vissa särskilt angivna brott, t.ex. människohandel och våldtäkt, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att brottets straffvärde skulle överstiga fängelse i fyra år. Även för försök, förberedelse eller stämpling till sådant annat brott får tillstånd ges om sådan gärning är straffbelagd och det kan antas att gärningens straffvärde överstiger fängelse i fyra år (27 kap. 20 d § andra stycket rättegångsbalken).

En förutsättning för hemlig rumsavlyssning är att någon är skäligen misstänkt för brottet. Åtgärden ska vidare vara av synnerlig vikt för utredningen (27 kap. 20 e § första stycket rättegångsbalken). Avlyssningen får avse endast en plats där det finns särskild anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig. Avser åtgärden någon annan stadigvarande bostad än den misstänktes, får tvångsmedlet användas endast om det finns synnerlig anledning att anta att den misstänkte kommer att uppehålla sig där. Hemlig rumsavlyssning får inte avse vissa i lagen särskilt angivna platser som används för verksamhet som omfattas av sekretess, t.ex. verksamhet som bedrivs av advokater, läkare, psykologer och präster inom trossamfund (27 kap. 20 e § tredje stycket rättegångsbalken).

3.6 Åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ger myndigheterna en möjlighet att använda hemliga tvångsmedel för att förhindra brott, s.k. preventiva tvångsmedel. Tillstånd enligt rättegångsbalkens regler till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att en person kommer att utöva brottslig verksamhet som innefattar bl.a. sabotage, spioneri och terrorbrott (1 § första stycket). Tillstånd får också meddelas om det finns en påtaglig risk för att det inom en organisation eller grupp kommer att

utövas sådan brottslig verksamhet och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för organisationen eller gruppen medvetet kommer att främja denna verksamhet. Under samma förutsättningar får tillstånd meddelas att undersöka, öppna och granska brev, telegram, paket eller andra försändelser som finns hos ett beförderingsföretag (4 §).

Hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation får enligt lagen enbart avse ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som under den tid tillståndet avser innehas eller har innehaft av den för tvångsmedlet aktuella personen eller annars kan antas ha använts eller komma att användas av honom eller henne, eller ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som det finns synnerlig anledning att anta att denna person under den tid tillståndet avser har kontaktat eller kommer att kontakta. På samma sätt får kameraövervakning endast avse en plats där den för tvångsmedlet aktuella personen kan antas komma att uppehålla sig, eller en plats där den brottsliga verksamheten som avses i 1 § kan antas komma att utövas eller en nära omgivning till denna plats.

Tvångsmedlet får användas endast om det är av synnerlig vikt för att förhindra sådan brottslig verksamhet som lagen omfattar. Dessutom måste skälen för åtgärden uppväga det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för personen som tvångsmedlet avser eller för något annat motstående intresse.

3.7 Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet

Enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet får Polismyndigheten eller Tullverket i sin underrättelseverksamhet i hemlighet hämta in uppgifter om meddelanden som i ett elektroniskt kommunikationsnät har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress, vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område, eller i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits. Inhämtningen får ske från den som enligt lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst (1 §).

Uppgifter får hämtas in om omständigheterna är sådana att åtgärden är av särskild vikt för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den som åtgärden riktar sig mot eller för något annat motstående intresse (2 §).

Enligt den angivna lagen får även, under de förutsättningar som anges i 2 §, uppgifter hämtas in för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet som innefattar bl.a. brott mot rikets säkerhet och terroristbrott (3 §). Paragrafen är tidsbegränsad till utgången av år 2016.

Enligt gällande reglering är det Säkerhetspolisen som ska ansvara för bekämpning av sådan brottslighet som avses i paragrafen (3§ förordningen [2014:1103] med instruktion för Säkerhetspolisen).

3.8 Offentliga ombud

I ärenden om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning, hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel gäller ett system med offentliga ombud. Det offentliga ombudet är motpart till åklagaren vid sammanträden inför domstol och har till uppgift att bevaka enskildas rätt och integritetsintressen i allmänhet. Han eller hon ska lyfta fram alla aspekter, även t.ex. skydd för tredje mans integritet. Det offentliga ombudet ska också bevaka att de grundläggande principerna för tvångsmedelsanvändning följs. Det offentliga ombudet ska ha tillgång till allt material som ligger till grund för domstolens prövning. Han eller hon har möjlighet att yttra sig i ärendet och har rätt att överklaga domstolens beslut. Det är inte möjligt för domstolen att fatta beslut om hemliga tvångsmedel utan att ett offentligt ombud har medverkat.

3.9 Underrättelse till enskilda som har varit utsatta för hemliga tvångsmedel

Den som är eller har varit misstänkt för brott ska underrättas om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation eller hemlig kameraövervakning som han eller hon har utsatts för (27 kap. 31 § rättegångsbalken). Underrättelseskyldigheten gäller även för hemlig rumsavlyssning och regleras sedan den 1 januari 2015 i samma bestämmelse i rättegångsbalken som de övriga hemliga tvångsmedlen (prop. 2013/14:237, bet. 2014/15:JuU2, rskr. 2014/15:150). Om avlyssning eller övervakning av elektronisk kommunikation har avsett ett telefonnummer eller annan adress eller en viss elektronisk kommunikationsutrustning som innehas av någon annan än den misstänkte, ska även innehavaren underrättas. Om inhämtningen har skett i syfte att utreda vem som är skäligen misstänkt och integritetsintrånget för den enskilde kan antas vara ringa behöver dock inte underrättelse ske. Om kameraövervakning eller rumsavlyssning har avsett en plats som innehas av någon annan än den misstänkte och som allmänheten inte har tillträde till, ska även innehavaren av platsen underrättas. En underrättelse ska lämnas så snart det kan ske utan men för utredningen, dock senast en månad efter det att förundersökningen avslutats. En underrättelse ska dock skjutas upp om sekretess enligt vissa bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller för uppgiften. Om det på grund av sekretess inte har kunnat lämnas någon underrättelse inom ett år från det att förundersökningen avslutades får underrättelsen underlåtas. Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska i dess fall underrättas. Underrättelseskyldigheten omfattar inte utredningar om sådan

brottslighet som hör till Säkerhetspolisens verksamhetsområde, dvs. brott mot rikets säkerhet, sabotagebrott och terroristbrott.

Även den som varit utsatt för tvångsmedel enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott avseende mord, dråp, grov misshandel, människorov eller olaga frihetsberövande i avsikt att påverka offentlig organ eller den som yrkesmässigt bedriver nyhetsförmedling eller annan journalistik att vidta eller avstå från att vidta en åtgärd eller att hämnas en åtgärd ska underrättas om tvångsmedelsanvändningen (16 § i lagen). Om åtgärden har avsett ett telefonnummer eller annan adress, en viss elektronisk kommunikationsutrustning eller en plats som innehas av någon annan, ska även han eller hon underrättas. Vid hemlig kameraövervakning behöver dock innehavaren av en plats som allmänheten har tillträde till inte underrättas. Underrättelse ska ske så snart det kan ske efter det att det ärende som åtgärden vidtogs i har avslutats. En underrättelse behöver inte lämnas till den som redan har fått del av eller tillgång till uppgifterna. En underrättelse behöver inte heller lämnas om den med hänsyn till omständigheterna uppenbart är utan betydelse.

3.10 Tillsynen över myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden är en myndighet under regeringen som bl.a. har till uppgift att utöva tillsyn över de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel och därmed sammanhängande verksamhet. Myndighetens verksamhet är reglerad både i lag och förordning (lagen [2007:980] om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet och förordningen [2007:1141] med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden). Nämnden ska bidra till att värna rättssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten inom den brottsbekämpande verksamheten (myndighetens regleringsbrev för 2013, Ju2012/8172/Å).

Nämnden ska utöva tillsyn genom inspektioner och andra undersökningar (2 § första stycket lagen om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet). Tillsynen avser ofta granskning av tvångsmedelsdiarier och enskilda tvångsmedelsärenden hos polisen och åklagarna. Mestadels tillämpar nämnden en s.k. tematisk tillsynsmetod. Med tematisk tillsyn avses att granskningen sker mot bakgrund av vissa i förväg definierade frågeställningar. Tillsynen ska särskilt syfta till att säkerställa att de brottsbekämpande myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel har skett på ett författningensligt sätt (1 § tredje stycket). Nämnden får efter granskningen uttala sig om vad den kommit fram till och sin uppfattning om vad som bör ändras i den granskade myndighetens verksamhet (2 § andra stycket). Nämnden kan även uppmärksamma regeringen på behovet av förändringar i lag eller annan författning.

Nämnden är skyldig att på begäran av en enskild kontrollera om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller varit föremål för viss typ av personuppgiftsbehandling och om användningen av tvångsmedel

och därmed sammanhängande verksamhet eller behandlingen av personuppgifter har skett i enlighet med lag eller annan författning. Nämnden ska underrätta den enskilde om att kontrollen har utförts (3 §).

3.11 Underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i vissa fall

Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn omfattar även tillämpningen av lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet. Polisen och Tullverket har därför en skyldighet att underrätta nämnden om samtliga beslut om inhämtning enligt den lagen. Underrättelsen ska lämnas senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutades (6 §).

3.12 Regler om överskottsinformation

När tvångsmedel används kan det komma fram uppgifter som inte rör det brott som har legat till grund för tvångsmedelsbeslutet. Uppgifterna kan i stället ha betydelse för att utreda ett annat brott eller för att förhindra nya brott. Användning av sådan information är kringgärdad av vissa begränsningar. t.ex. när det gäller i vilka situationer uppgifterna får användas för att inleda en förundersökning (27 kap. 23 a § rättegångsbalken, 7 och 8 §§ lagen [2012:278] om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet samt 12 § lagen [2007:979] om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott).

3.13 Förbud mot avlyssning i vissa fall

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation får inte avse telefonsamtal eller andra meddelanden där någon som yttrar sig, på grund av bestämmelserna om vittnesförbud (36 kap. 5 § andra – sjuätte styckena rättegångsbalken) inte skulle ha kunnat höras som vittne om det som har sagts eller på annat sätt kommit fram. Om det under avlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller meddelande, ska avlyssningen omedelbart avbrytas. Hemlig rumsavlyssning får inte avse samtal eller annat tal där någon sådan person talar. Om det under rumsavlyssningen kommer fram att det är fråga om ett sådant samtal eller tal, ska avlyssningen omedelbart avbrytas. Upptagningar och uppteckningar ska omedelbart förstöras i de delar som de omfattas av förbudet att avlyssna (27 kap. 22 § rättegångsbalken).

4 Myndigheternas redovisning

4.1 Nytt regeringsuppdrag för att säkerställa kvaliteten i redovisningen

Regeringen beslutade den 2 februari 2015 om ett nytt uppdrag till myndigheterna avseende den årliga redovisningen av vissa hemliga tvångsmedel (Ju2015/1607/Å). Det nya uppdraget innebar bland annat att redovisningskravet utökades till att också omfatta dels uppgifter om tillämpningen av hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel, dels exempel från tillämpningen i en större utsträckning än tidigare för att tydligare beskriva nyttan av tillämpningen. Dessutom innebar uppdraget att myndigheterna från och med redovisningen som avser 2015 ska lämna uppgifter om interimistiska beslut. Samtidigt fick Åklagarmyndigheten i uppdrag att i samråd med Ekobrottsmyndigheten lämna ett förslag på vilka uppgifter om effekter av enskilda tvångsmedel som kan redovisas på ett ändamålsenligt sätt när det gäller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning (Ju2015/1607/Å). Myndigheternas redovisning av uppdraget om en tydligare beskrivning av nyttan av tvångsmedlen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

4.2 Generellt om tillämpningen av bestämmelserna om hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken

När det gäller den sammantagna bilden av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning kan följande konstateras.

Antalet redovisade tillstånd har i de delar det finns statistik att jämföra med ökat något. Under 2014 har 8 052 tillstånd till hemliga tvångsmedel meddelats (varav 21 tillstånd till hemlig rumsavlyssning). Under 2013 meddelades 7 417 tillstånd (ingen uppgift för hemlig rumsavlyssning detta år).

Antalet personer som varit föremål för ett hemligt tvångsmedel redovisas uppdelat på respektive tvångsmedel. Myndigheterna påpekar i sin redovisning att en person kan ha varit föremål för flera olika former av hemligt tvångsmedel och att personen i dessa fall räknas med under flera tvångsmedel. En sammanräkning av antalet personer som redovisas för varje tvångsmedel ger således inte en uppgift om hur många olika individer som totalt utsatts för ett eller flera hemliga tvångsmedel.

Som framgår av skrivelsen avseende tvångsmedelsanvändningen år 2011 definierade myndigheterna i sin redovisning för det året begreppet tillstånd på ett annat sätt än tidigare år (skr. 2012/13:47 s. 10). Mot denna bakgrund gav en jämförelse med tidigare år av antalet tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning inte en rättvisande bild av hur användningen av tvångsmedlet hade utvecklats. För en redovisning av

hur antalet tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning och den genomsnittliga avlyssnings- och övervakningstiden har utvecklats under åren 2001–2010 hänvisas till skrivelse 2011/12:39 s.10–14.

4.3 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation

Antal personer

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har omfattat 1 235 personer, vilket innebär en minskning jämfört med 2013 då 1 251 personer avlyssnades.

Antal tillstånd

Antalet tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har ökat marginellt jämfört med 2013. Av redovisningen framgår att domstolarna under 2014 meddelade 3 564 tillstånd till sådan avlyssning. Under 2013 meddelades 3 384 tillstånd.

Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation med anledning av en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål har meddelats i 84 fall under året. Under 2013 var det 72 sådana fall.

Av samtliga ansökningar om tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation under 2014 har 13 ansökningar avslagits. Ingen av ansökningarna med anledning av begäran om rättslig hjälp har avslagits. Under 2013 avslogs sammanlagt 11 ansökningar.

Brottstyper

Av tillstånden till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation år 2014 avsåg cirka:

- 64 procent narkotikabrott/smuggling (69 procent år 2013),
- 21 procent våldsbrott (19 procent år 2013),
- 1 procent sexualbrott/människohandel (2 procent år 2013),
- 2 procent tillgreppsbrott (2 procent år 2013),
- 5 procent ekonomisk brottslighet (4 procent år 2013), och
- 7 procent övriga brott (4 procent år 2013).

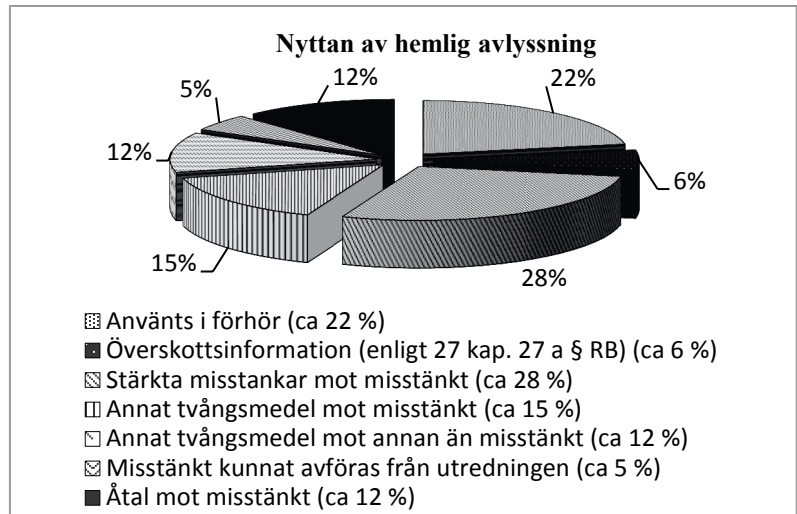
Narkotikabrott är, i likhet med de senaste åren, den klart dominerande brottstypen för vilken hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation används.

Avlyssningstid

Den längsta verkställighetstiden för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation under 2014 var 286 dagar, jämfört med 336 dagar under 2013. Den genomsnittliga avlyssningstiden per tillstånd var 42 dagar under 2014, att jämföra med 36 under 2013. Den kortaste avlyssningstiden var en dag. Mediantiden var 30 dagar.

Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har alltså meddelats i 3 564 fall under 2014. Av antalet misstänkta som har varit föremål för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, 1 235 personer, har åklagarna uppskattat att det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta när det gäller 799 misstänkta, vilket motsvarar 65 procent.

Nedan redovisas hur stor andel den särskilda nyttan utgör av det totala antalet nyttor för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation.

Nytan av hemlig avlyssning ska bland annat redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för år 2014.

- Genom en hemlig avlyssning av en telefon som den misstänkte kunde förväntas ringa till möjliggjordes ett gripande av en misstänkt som befann sig utomlands. Den misstänkte kunde därefter utlämnas till Sverige och lagföras för allvarliga våldsbrott med flera års fängelse som påföljd.

- I ett mål om grov narkotikasmuggling mellan Nederländerna och Sverige kunde man tack vara hemlig avlyssning av de misstänkta telefoner följa deras resor och få bevisning som räckte till fällande domar mot tre stycken tilltalade. Samtliga dömdes till fleråriga fängelsestraff för grov narkotikasmuggling avseende kokain.

- Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation bidrog till att åtal kunde väckas för grovt koppleri. Tingsrätten dömde i enlighet med åtalet. Hovrätten ändrade rubriceringen och utdömde ett straff på fem års fängelse. Målsäganden tillerkändes skadestånd.

- En utlandsregistrerad bil stoppades när den kom över Öresundsbron. Dolt i bilens konstruktion hittades 4 kg kokain och 4 kg amfetamin. Narkotikan togs ut och bilen med två personer tilläts köra vidare. Förarnas telefon avlyssnades och när de kom till Stockholm kunde man följa deras kommunikation med uppdragsgivare i Nederländerna. De fick instruktioner om att följa efter en röd bil. Denna bil observerades sedan

av spanare och man fick tillgång till bevisning om att föraren av den röda bilen deltog i den brottsliga verksamheten. Åtal ledde till fällande domar och långa fängelsestraff mot flera personer.

4.4 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Antal personer

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har omfattat 2 022 personer under 2014. Året dessförinnan var motsvarande siffra 2 381 personer.

Antal tillstånd

Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2014 meddelades 4 398 tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation. Antalet tillstånd som avser hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har därmed ökat något jämfört med 2013 då 3 935 tillstånd meddelades.

Tillstånd till övervakning av elektronisk kommunikation med anledning av en begäran om internationell rättslig hjälp i brottmål har meddelats i 204 fall. År 2013 var motsvarande siffra 245.

25 ansökningar om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har avslagits 2014. Ingen av ansökningarna med anledning av begäran om rättslig hjälp har avslagits. År 2013 uppgick antalet avslag totalt till 21.

Brottstyper

Av tillstånden till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation 2013 avsåg cirka:

- 32 procent narkotikabrott/smuggling (27 procent år 2013),
- 32 procent våldsbrott (41 procent år 2013),
- 3 procent sexualbrott/människohandel (2 procent år 2013),
- 16,5 procent tillgreppsbrott (16 procent år 2013),
- 5,5 procent ekonomisk brottslighet (5 procent år 2013), och
- 11 procent övriga brott (8 procent år 2013).

Vid en jämförelse med år 2013 framgår att våldsbrott och narkotikabrott även år 2014 varit de vanligast förekommande brottstyperna för vilka hemlig övervakning av elektronisk kommunikation används.

Övervakningstid

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation innefattar numera åtgärder som inte på ett rättvisande sätt kan sägas pågå viss tid. Ett exempel på detta är s.k. basstationstömningar (27 kap. 19 § första stycket 2 rättegångsbalken) som innebär att uppgifter inhämtas om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som befunnit sig inom ett visst geografiskt område en viss tidpunkt. Uppgifter om övervakningstid

skulle inte ge en rättvisande bild av hur tvångsmedlet tillämpas. Av detta skäl redovisas inte sådana uppgifter.

Nytan av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation

Tillstånd till hemlig övervakning av elektronisk kommunikation har alltså meddelats i 4 398 fall under år 2014. Av antalet misstänkta som varit föremål för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, 2 022 personer, har åklagarna uppskattat att hemlig övervakning av det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta för brottsutredningen när det gäller 1 491 misstänkta, vilket motsvarar 74 procent.

Nytan av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation ska bland annat redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för år 2014.

- Vid två fall av grova bedrägerier mot äldre personer ledde hemlig övervakning av elektronisk kommunikation till att en misstänkt person kunde knytas till brotten och åtalas. Man kunde visa att den misstänktes telefon varit på plats vid samtliga cirka 40 tillfällen när bedrägliga köp gjorts med målsägandenas betalkort. Informationen från den hemliga övervakningen blev en viktig del i beviskedjan som ledde fram till en fällande dom och ett fängelsestraff.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i en förundersökning om försök till mord och rån med hjälp av skjutvapen ledde till att gärningsmannen kunde knytas till brottsplatsen. Vidare kunde man genom att en person som befann sig gömd kvar på brottsplatsen och sände meddelanden till den misstänktes telefon få kännedom om var den misstänkte tillbringade sin nattvila. Vid husrannsakan där kom sådan bevisning fram som ledde till att gärningsmannen kunde dömas för ytterligare ett grovt våldsbrott, grovt rån. Den tilltalade dömdes till ett flerårigt fängelsestraff.

4.5 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig kameraövervakning

Antalet personer

Hemlig kameraövervakning har omfattat 89 personer under 2014. Under år 2013 var motsvarande siffra 86 personer.

Antal tillstånd

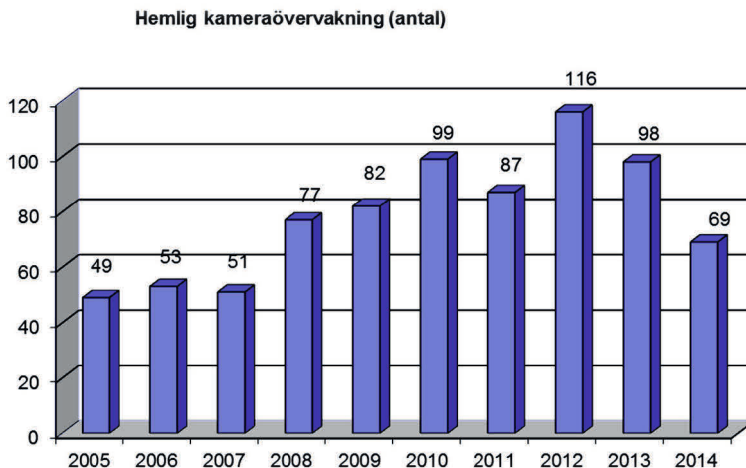
Av myndigheternas redovisning framgår att det under 2014 meddelades tillstånd till hemlig kameraövervakning i 69 fall, vilket innebär en minskning av antalet tillstånd jämfört med 2013 då 98 tillstånd meddelades.

Det inkom ansökningar om internationell rättslig hjälp i brottmål i fråga om detta tvångsmedel avseende 3 personer under 2014.

Under 2014 har 3 ansökningar om tillstånd till hemlig kameraövervakning avslagits av domstol. Ingen av ansökningarna med

anledning av begäran om rättslig hjälp har avslagits. År 2013 avslogs 2 ansökningar.

I nedanstående diagram redovisas för varje år den senaste tioårsperioden det totala antalet tillstånd till hemlig kameraövervakning.

Brottstyper

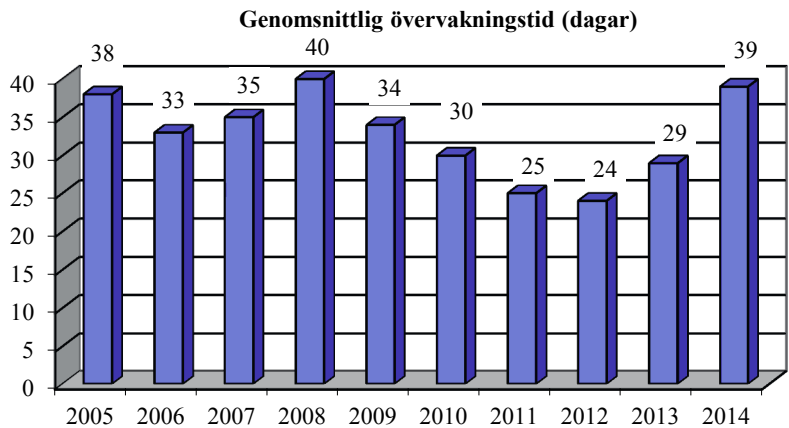
Av tillstånden till hemlig kameraövervakning år 2014 avsåg cirka:

- 74 procent narkotikabrott/smuggling (56 procent år 2013),
- 10 procent våldsbrott (7 procent år 2013),
- 6 procent ekonomisk brottslighet (10 procent år 2013), och
- 10 procent övriga brott (23 procent år 2013).

Inga tillstånd avseende sexualbrott, människohandel eller tillgreppsbrott har förekommit år 2014. Under år 2013 avsåg 3 procent av besluten tillgreppsbrott. Vid en jämförelse med år 2013 framgår att narkotikabrott fortfarande är den dominerande brottstypen för vilken hemlig kameraövervakning används.

Övervakningstid

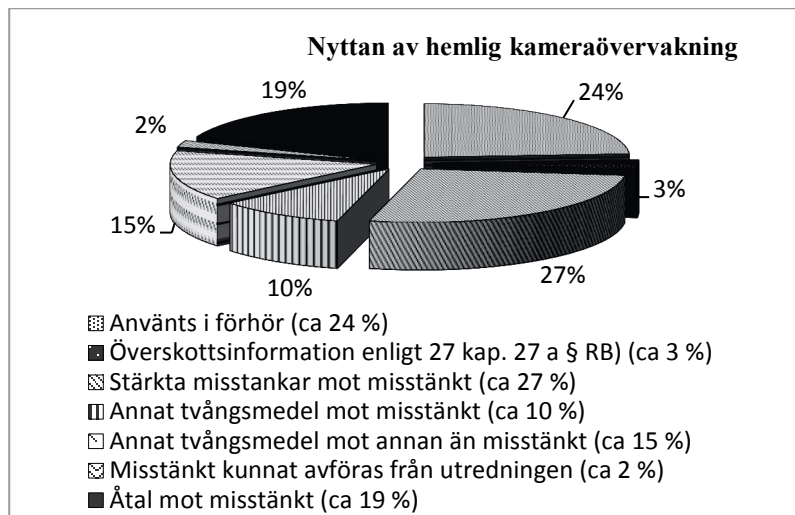
Den längsta verkställighetstiden för hemlig kameraövervakning under året var 166 dagar. Den genomsnittliga övervakningstiden per tillstånd var 39 dagar, vilket motsvarar en ökning i förhållande till år 2013 då den genomsnittliga övervakningstiden var 29 dagar. Den kortaste övervakningstiden var två dagar. Mediantiden var 33 dagar.

Nyttan av hemlig kameraövervakning

Tillstånd till hemlig kameraövervakning har meddelats i 69 fall under 2014. Av antalet misstänkta som har varit föremål för hemlig kameraövervakning, 89 personer, har åklagarna uppskattat att det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta när det gäller 37 misstänkta, vilket motsvarar 42 procent. Hemlig kamerövervakning har under året använts i många förundersökningar som inte avslutats där nyttan ännu inte har kunnat bedömas.

Nedan redovisas hur stor andel den särskilda nyttan utgör av det totala antalet nyttor för hemlig kameraövervakning.

Nyttan av hemlig kameraövervakning ska bland annat redovisas genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för år 2014.

- En narkotikagömma i skogen övervakades med hjälp av hemlig kameraövervakning. För utredningen okända personer anlände till

gömman och hämtade narkotika. Personerna på bilderna från den hemliga övervakningen kunde identifieras. Bevisningen från den hemliga övervakningen ledde till att de kunde åtalas och dömas till fleråriga fängelsestraff.

4.6 Tillämpningen av bestämmelserna om hemlig rumsavlyssning

Antal personer

Hemlig rumsavlyssning har omfattat 21 personer under år 2014. Eftersom det är första året som uppgifter om hemlig rumsavlyssning redovisas från myndigheterna, saknas jämförelseuppgift från föregående år.

Antal tillstånd

Av myndigheternas redovisning framgår att det under år 2014 meddelades tillstånd till hemlig rumsavlyssning i 16 fall. Eftersom det är första året som uppgifter om hemlig rumsavlyssning redovisas från myndigheterna, saknas jämförelseuppgift från föregående år.

Brottsstyper

Tillstånd till hemlig rumsavlyssning meddelades endast i förundersökningar om narkotikabrott/smuggling och våldsbrott. Eftersom det är första året som uppgifter om hemlig rumsavlyssning redovisas från myndigheterna, saknas jämförelseuppgift från föregående år.

Avlyssningstid

Den längsta verkställighetstiden för hemlig rumsavlyssning under året var 112 dagar. Den genomsnittliga tiden per tillstånd var 29 dagar. Den kortaste avlyssningstiden var en dag. Mediantiden var 11 dagar. Eftersom det är första året som uppgifter om hemlig rumsavlyssning redovisas från myndigheterna, saknas jämförelseuppgift från föregående år.

Nyttan av hemlig rumsavlyssning

Tillstånd till hemlig rumsavlyssning har meddelats i 16 fall under år 2014. I 5 fall har uppgifter från tvångsmedlet utgjort underlag i en förhörssituation och i 1 fall har uppgifterna använts som överskottsinformation. Uppgifter från hemlig rumsavlyssning har vidare lett till stärkta misstankar mot den misstänkte i 8 fall och till användande av annat tvångsmedel mot den misstänkte i 1 fall. I 4 fall har uppgifterna från tvångsmedlet medfört att den misstänkte kunnat åtalas. Av antalet misstänkta personer som varit föremål för hemlig rumsavlyssning, 21 personer, har åklagarna uppskattat att det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta när det gäller 10 misstänkta, vilket motsvarar 48 procent.

Nyttan av hemlig rumsavlyssning har vidare redovisats genom anonymiserade exempel från tillämpningen. Myndigheterna har redovisat följande exempel för år 2014.

- Genom hemlig rumsavlyssning i en bil som användes av en misstänkt narkotikaförsäljare kunde viktig bevisning inhämtas till styrkande av hur den misstänkte pratade med köparna och olika affärer kunde bevisas. Den hemliga rumsavlyssningen utgjorde en viktig del i bevisningen mot den tilltalade och ledde till att det gick att bevisa att han var en aktiv distributör av narkotika. Den tilltalade dömdes till ett mångårigt fängelsestraff och stora belopp förverkades.

- Med hjälp av hemlig rumsavlyssning i en förundersökning om försök till mord framgick bland annat att den misstänkte pratat om händelseförloppet. Åtal ledde till ett mångårigt fängelsestraff.

4.7 Tillämpningen av bestämmelserna om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Någon användning enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott har inte förekommit under år 2014.

4.8 Tillämpningen av bestämmelserna om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet

Antal tillstånd

Lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet tillämpas av Polismyndigheten och Tullverket.

Av myndigheternas redovisning framgår att det under år 2014 fattades 647 beslut om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet. Av dessa var 526 beslutade av Polismyndigheten och 121 av Tullverket.

Brottstyper

Besluten avseende nu aktuell inhämtning fördelade sig under 2014 enligt följande:

- 84 procent grovt narkotikabrott/smuggling,
- 9 procent grovt rån,
- 2 procent mord,
- 1 procent grov allmänfarlig ödeläggelse,
- 1 procent synnerligen grovt vapenbrott
- 1 procent grovt koppleri,
- 1 procent grov mordbrand, och
- 1 procent andra grova brott (våldtäkt mot barn och grov utpressning).

Nyttan av inhämtningen

Nyttan av inhämtningen i underrättelseverksamhet ska redovisas genom angivande av anonymiserade exempel, dock utan att arbetsrutiner eller

spaningsmetoder som omfattas av sekretess avslöjas. De exempel som myndigheterna har angett är följande:

- Underrättelseinformation avseende leveranser av stora mängder narkotika kunde bekräftas efter inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation. Ärendet ledde till att förundersökning inleddes avseende grovt narkotikabrott som i sin tur ledde till fällande dom.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation ledde i kombination med underrättelseinformation avseende narkotikasmuggling och försäljning till att Tullverket kunde inleda en förundersökning. Efter ingripande mot en transport och efterföljande husrannsakingar kunde kilovis med cannabis beslagtas tillsammans med ett parti handgranater.

- Underrättelseinformation gjorde gällande att vissa personer hade för avsikt att, tillsammans med ett kriminellt motorcykelgäng hemma-hörande i ett annat europeiskt land, starta upp narkotikaförsäljning. Motorcykelgänget skulle ha tillgång till ett stort parti kokain. Efter inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation kunde man kartlägga personerna i den nyetablerade mc-grupperingen och deras kriminella kontakter varefter en förundersökning med andra tvångsmedel kunde inledas. Ett större parti kokain kunde beslagtas och sex personer slutligen dömas till åtta års fängelse vardera för grovt narkotikabrott. Ytterligare en person som agerat som kurir dömdes till sju års fängelse.

- Efter att Polismyndighetens underrättelseverksamhet noterat en ökning av s.k. eskortannonser på internet där kvinnor sålde sexuella tjänster kunde, efter inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i kombination med annan spaning, ett antal personer misstänkas för grovt koppleri vilket innebar att förundersökning kunde inledas.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation tillsammans med underrättelseinformation samt fysisk spaning medförde att Tullverket kunde stärka misstankarna mot ett nätverk som smugglade och hanterade stora mängder cannabis. Efter att förundersökning inletts gjordes tre stora beslag av cannabis.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i kombination med underrättelseinformation om att ett par individer i Stockholmsområdet var involverade i storskalig narkotikahandling, resulterade efter analys av historiska uppgifter om telefontrafik i att ett kriminellt nätverk kunde kartläggas och identifieras. Efter att förundersökning om flera grova narkotikabrott inletts har hittills över 70 kg cannabis tagits i beslag. Förundersökningen pågår fortfarande.

- Underrättelseinformation om att en utpekad person skulle resa till Stockholm för att hämta ett större parti narkotika kunde efter analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation avseende realtidsövervakning inte bekräftas. Den utpekade personen kunde därmed friskrivs från vidare misstankar.

- Underrättelseinformation angav att ett större parti cannabis skulle förvaras på en plats i ett visst geografiskt område. Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation avseende realtidsövervakning av de utpekade personerna ledde, efter bearbetning och analys av uppgifterna, till att ett geografiskt begränsat område kunde identifieras. Efter en kort spaningsinsats kunde över 34 kilo cannabis och kokain tas i beslag.

- Underrättelseinformation avseende narkotikahandel ledde i kombination med inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation till att resor och rörelsemönster kunde kartläggas beträffande några personer. Förundersökning kunde inledas och huvudmannen dömdes sedan för grovt narkotikabrott. Ett kilo amfetamin togs i beslag.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation ledde tillsammans med underrättelseinformation till att en person som misstänks för bl.a. grov narkotikabrottslighet kunde kartläggas när det gäller rörelsemönster och kontaktnät. Informationen kunde användas för att inleda en förundersökning med hemliga tvångsmedel. Förundersökningen pågår fortfarande.

- I ett pågående underrättelseärende mot en sedan tidigare känd narkotikahandlare ledde analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation till att kontaktnät och rörelsemönster kunde bekräftas vilket i sin tur gav ett bra underlag för planeringen av den fysiska spaningen. Uppgifterna om hur personen rörde sig, som var en direkt följd av inhämtningen, påskyndade det operativa arbetet under förundersökningen och ledde till en snabbare lagföring än vad som annars varit fallet. Två personer dömdes till tre års fängelse vardera.

- Dåvarande underrättelsesektionen vid Rikskriminalpolisen mottog uppgifter från polis i ett annat EU-land som angav att en okänd person med ett angivet svenskt telefonnummer i närtid förväntades ta emot 2 kg heroin någonstans i Skandinavien. Analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation visade att den förväntade mottagaren av heroinet rörde sig på en begränsad yta i södra Sverige. Efter fortsatt analys kunde man även få fram en trolig identitet på mottagaren. Förundersökning kunde inledas mot tre personer. Ett nätverk med förgreningar till västra Sverige upptäcktes. Hittills har flera heroinbeslag, bl.a. ett på 500 gram, gjorts i ärendet som fortfarande pågår.

- Dåvarande underrättelsesektionen vid Rikskriminalpolisen mottog uppgifter från polis i ett annat EU-land som angav att en okänd kurir med ett angivet telefonnummer var på väg till Sverige för att sälja ett större parti amfetamin. Analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation avseende historiska samtalsuppgifter visade att kuriren hade ett kontaktnät i en söderförort till Stockholm. Fortsatt bearbetning och underrättelseutbyte med polis i det andra EU-landet ledde till att kuriren kunde identifieras samt att även hans tillfälliga adress hos en släkting i den aktuella förorten kunde lokaliseras. Förundersökning, som ännu inte är avslutad, inleddes och efter fysisk spaning kunde kuriren och ytterligare en person gripas då de hämtade ett nedgrävt parti amfetamin i ett närbeläget skogsområde.

- Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i kombination med underrättelseinformation avseende omfattande hantering av amfetamin ledde till att förundersökning kunde inledas mot en person gällande grovt narkotikabrott. Efter fem veckors förundersökning med stöd av hemliga tvångsmedel greps den misstänkte varvid 18 kg amfetamin och 1 kg cannabis togs i beslag.

- Tullverket kunde efter inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation tillsammans med kartläggning av transporter av utrustning för narkotikatillverkning och bindningsmedel lokalisera en

lokal där tillverkning av syntetisk narkotika pågick. Efter inledd förundersökning greps ett flertal personer och stora mängder syntetisk narkotika kunde beslagtas.

5 Myndigheternas slutsatser

I förhållande till föregående år har antalet tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation ökat medan antalet personer som varit föremål för tvångsmedlet har minskat. Förändringarna är dock i båda fallen så marginella att det enligt myndigheterna inte går att dra någon slutsats av dem. Antalet tillstånd till övervakning av elektronisk kommunikation har ökat något medan antalet personer som varit föremål för hemlig övervakning av elektronisk kommunikation minskat. Antalet tillstånd är, enligt myndigheterna, helt beroende av de övervakade personernas vanor att byta telefoner och abonnemang. Man kan se att antalet övervakade personer har minskat men att antalet tillstånd har ökat, vilket tyder på att de övervakade personerna har varit mer aktiva när det gäller att byta telefoner och abonnemang.

Tillstånd till hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation meddelades under 2014, liksom under 2013, framför allt i fråga om narkotikabrottslighet. Man kan se en fortsatt ökning av antalet tillstånd till avlyssning när det gäller våldsbrott och ekonomiska brott. Denna användning är dock, sett till antalet, fortfarande på en låg nivå i jämförelse med användningen för narkotikabrottslighet. När det gäller hemlig övervakning av elektronisk kommunikation är det, i likhet med 2013, narkotikabrottslighet och våldsbrott som legat till grund för användningen i flest fall under 2014. Myndigheterna uppger att man beträffande övervakningen kan se en ökning när det gäller narkotikabrottslighet och en minskning när det gäller våldsbrott.

Antalet tillstånd till hemlig kameraövervakning har minskat medan antalet personer som varit föremål för tvångsmedlet har ökat marginellt. Tillstånd till hemlig kameraövervakning meddelades, liksom under 2013, i de allra flesta fallen i förundersökningar om narkotikabrottslighet.

Myndigheterna har framhållit att redovisningen av vilken nytta som de hemliga tvångsmedlen haft med nödvändighet bygger på uppskattningar från åklagarna. Att göra dessa uppskattningar kan vara svårt i de enskilda fallen. I mål som pågått under en lång tid med flera misstänkta och många avlyssnade samtal och ett omfattande utredningsmaterial i övrigt kan det vara problematiskt att peka ut en enskild utredningsåtgärd som inneburit den nytta som ska mätas. Ofta är det flera åtgärder som leder fram till ett resultat, sammantaget eller stegvis. En omständighet som medför att siffrorna är svåra att jämföra mellan olika år är enligt myndigheterna att nyttorna uppkommer under olika skeden av förundersökningen och under rättegången. Det är först när målet är avslutat som man slutligen kan konstatera vilken nytta tvångsmedlet har inneburit. Eftersom redovisningen avser det år som tillståndet meddelats omfattas nyttor som uppstår efter tillståndsåret inte av statistiken.

Trots svårigheterna att redovisa vilken nytta för brottsutredningarna som de olika hemliga tvångsmedlen har inneburit påpekar myndigheterna att det är påfallande hur likt årets utfall är utfallet för föregående år. Av det totala antalet misstänkta som har varit föremål för hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation har åklagarna uppskattat att det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta för brottsutredningarna i 65 procent av fallen. Föregående år uppskattade åklagarna samma förhållande till 63 procent. Motsvarande siffra avseende hemlig övervakning av elektronisk kommunikation var 74 procent i år att jämföras med 69 procent föregående år. Av det totala antalet misstänkta som har varit föremål för hemlig kameraövervakning har åklagarna uppskattat att det hemliga tvångsmedlet har varit till nytta för brottsutredningarna i 42 procent av fallen. Föregående år uppskattade åklagarna nyttan till 71 procent. Myndigheten förklarar nedgången med att hemlig kameraövervakning under 2014 har använts i många förundersökningar som inte avslutats och nyttan därför ännu inte har kunnat bedömas. Hemlig rumsavlyssning, som inte redovisats tidigare år, bedöms av åklagarna ha varit till nytta avseende 48 procent av de misstänkta som varit föremål för tvångsmedlet.

När det gäller nyttan av inhämtningen av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet, så har Polismyndigheten och Tullverket sammanfattningsvis konstaterat att tillgången till uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelsestadiet är avgörande för att aktörer, platser och tidpunkter ska kunna kopplas samman och ge ett tillräckligt underlag för att inleda en förundersökning. Uppgifterna är enligt myndigheterna också väsentliga för en effektiv planering av yttre fysisk spaning.

6 Slutsatser om redovisningen och nyttan av de hemliga tvångsmedlen

Utgångspunkter vid användning av hemliga tvångsmedel

Det är av grundläggande betydelse i en rättsstat att rätten till skydd för privat- och familjeliv respekteras. Samtidigt är det, för en effektiv brottsbekämpning, nödvändigt att det finns tillräckliga befogenheter för de brottsbekämpande myndigheterna att i vissa väl avgränsade fall kunna använda hemliga tvångsmedel som ett yttersta hjälpmedel. Vidare är det en självklar utgångspunkt att tvångsmedelsreglerna och deras tillämpning måste leva upp till högt ställda rättssäkerhetskrav. Det relativt betydande integritetsintrång som hemliga tvångsmedel medför kan accepteras, om det belagda behovet och nyttan av de hemliga tvångsmedlen är tillräckligt stora.

Vid avvägningen mellan enskildas rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv och samhällets intresse av en effektiv brottsbekämpning är det betydelsefullt att med tillräckligt god precision kunna bedöma vilka resultat som användningen av hemliga tvångsmedel har lett till.

Nyttan av de hemliga tvångsmedlen

För att tvångsmedelstillämpningens legitimitet varaktigt ska kunna upprätthållas i samhället är det, vid sidan av en noggrann proportionalitetsbedömning, angeläget att i största möjliga mån redovisa vilken betydelse – nytta – tillämpningen av tvångsmedlen har i den brottsbekämpande verksamheten. Ett grundläggande krav för tillstånd till hemliga tvångsmedel enligt rättegångsbalken är att åtgärden ska vara av synnerlig vikt för utredningen. Det uttrycket inrymmer ett kvalitetskrav beträffande de upplysningar som åtgärden kan ge. Vad som kan vinnas genom åtgärden får i princip inte vara åtkomligt med andra mindre ingripande metoder, men det behöver i normalfallet inte betyda att åtgärden ska ge bevisning som leder till en fällande dom (prop. 1988/89:124 s. 44).

Det tidigare nyttobegreppet definierades som antalet fall där det hemliga tvångsmedlet lett till användning av annat tvångsmedel mot den misstänkte. Detta nyttobegrepp ifrågasattes av bl.a. Integritetsskyddskommittén (Ju 2004:05) och av Utredningen om utvärdering av vissa hemliga tvångsmedel (Ju 2009:01). Integritetsskyddskommittén uttalade bl.a. att det inte finns någon klar uppfattning om vad den förväntade effektiviteten är eller bör vara (SOU 2007:22 s. 186). Utredningen om utvärderingen av vissa hemliga tvångsmedel uttalade att effektmåttet var mycket trubbigt (SOU 2009:70 s. 12). Även utredningen om vissa hemliga tvångsmedel som gjort en djuplodande kartläggning av nyttan med hemliga tvångsmedel enligt lagen (2007:978) om hemlig rumsavlyssning, lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott och lagen (2008:854) om åtgärder för att utreda vissa samhällsfarliga brott har konstaterat att det är en komplex uppgift att beskriva nyttan av tvångsmedelstillämpningen (SOU 2012:44 s. 481).

I en brottsutredning förekommer det ofta att flera telefonnummer avlyssnas eller övervakas med stöd av flera tillstånd avseende en och samma person. Det förekommer att ett tillstånd i princip enbart leder fram till att ett nytt telefonnummer behöver avlyssnas eller övervakas. Även på andra sätt samverkar resultaten av olika tillstånd och olika hemliga tvångsmedel med varandra på ett sätt som gör att det är svårt att avgöra vilket tillstånd som gett den slutliga nyttan. Mot denna bakgrund anser regeringen att det varken är ändamålsenligt eller lämpligt att slå fast vilka resultat som ska nås vid användningen av hemliga tvångsmedel i enskilda brottsutredningar eller att i förväg bestämma att en viss procentandel av samtliga fall där hemliga tvångsmedel används ska leda till vissa förväntade resultat (se för denna fråga även SOU 2012:44 s. 481).

I årets redovisning har myndigheterna, i likhet med redovisningen för 2013, redovisat några av de olika åtgärder som följt av tvångsmedelsanvändningen i syfte att så objektivt som möjligt kunna bedöma nyttan av olika tvångsåtgärder. I enlighet därmed har myndigheterna redovisat bl.a. om de inhämtade uppgifterna har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte, till ett annat tvångsmedel, till att den misstänkte kunnat avföras från utredningen eller att den misstänkte har kunnat åtalas. Dessutom har det redovisats i vilken utsträckning uppgifter från

tvångsmedlet har utgjort underlag i en förhörssituation eller använts som överskottsinformation.

Av redovisningen framgår att användningen av hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation avseende 65 procent av de misstänkta har varit till nytta. Motsvarande siffror för hemlig rumsavlyssning var 48 procent och för hemlig kameraövervakning 42 procent. Uppgifterna om nyttan avseende hemlig kameraövervakning påverkas i årets redovisning av att tvångsmedlet under 2014 använts i många förundersökningar som inte har avslutats där nyttan därför inte har kunnat bedömas fullt ut.

Fördelningen av de olika formerna av nytta visar att hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, i likhet med föregående år, främst har haft betydelse genom att uppgifterna har stärkt misstankarna mot den misstänkte, använts som underlag vid förhör eller lett till ytterligare tvångsmedel mot den misstänkte. Bland de lägst frekventa av alla redovisade nyttor är att uppgifterna har lett till att en misstänkt har avförts från utredningen. Beträffande hemlig rumsavlyssning har tvångsmedlet främst haft betydelse genom att uppgifter från tvångsmedlet har lett till stärkta misstankar mot den misstänkte. Myndigheterna har också redovisat ett antal exempel för att beskriva nyttan av inhämtningen.

När det gäller inhämtning enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet har myndigheterna uppgett att den typiskt sett vanligaste nyttan har varit att underrättelseinformation avseende hantering av stora mängder narkotika i kombination med analys av inhämtade uppgifter om elektronisk kommunikation lett till att förundersökningar har kunnat inledas. Under förundersökning har användning av andra hemliga tvångsmedel i kombination med spaning och utredningsarbete i sin tur lett till att misstänkta har frihetsberövats och att stora mängder narkotika har tagits i beslag. Inte sällan har samverkan skett mellan Polismyndighet och Tullverket samt med andra länders brottsbekämpande myndigheter. Myndigheterna har också redovisat ett antal exempel för att beskriva nyttan av inhämtningen.

Av myndigheternas redovisning framgår att de hemliga tvångsmedlen fyller en mycket viktig funktion för det brottsutredande arbetet. Den visar också att de hemliga tvångsmedlen har inneburit en reell nytta.

Ytterligare åtgärder

De driftsproblem som uppstått i det digitala ärendehanteringssystemet för hemliga tvångsmedel, vilket lett till att systemet inte längre används, har beskrivits tidigare (skr. 2012/13:47 s. 9–10). Myndigheternas redovisning bygger fortfarande på manuellt framtagna uppgifter och myndigheterna förutspår att underlaget även de närmaste åren kommer att hämtas ur det manuella diariet. Arbete med att ta fram ett nytt elektroniskt diarium pågår, men är inte slutfört. Det är regeringens bedömning att ett digitalt system kan bidra till en högre effektivitet och kvalitet i myndigheternas redovisning av sin användning av hemliga tvångsmedel.

Regeringens tydliga ambition är att se till att skrivelsen till riksdagen håller en hög kvalitet. Av detta skäl gav regeringen inför årets

redovisning myndigheterna ett förändrat uppdrag som bland annat innebar att även hemlig rumsavlyssning och preventiva tvångsmedel ska omfattas av den årliga redovisningen till regeringen samt att myndigheterna ska redovisa anonymiserade exempel från tillämpningen av respektive tvångsmedelsreglering. Uppdraget innebar också att myndigheterna från och med redovisningen som avser år 2015 dessutom ska redovisa uppgifter om interimistiska beslut. Samtidigt fick Åklagarmyndigheten i uppdrag att i samråd med Ekobrottsmyndigheten lämna ett förslag på vilka uppgifter om effekter av enskilda tvångsmedel som kan redovisas på ett ändamålsenligt sätt när det gäller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig kameraövervakning och hemlig rumsavlyssning (Ju2015/1607/Å). Åklagarmyndighetens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen har sedan tidigare aviserat ett flertal åtgärder för att stärka skyddet för enskildas integritet. En parlamentariskt sammansatt kommitté (Ju 2014:09) arbetar för närvarande utifrån ett brett uppdrag med att kartlägga och analysera riskerna för intrång i den personliga integriteten vid användning av informationsteknik i privat och offentlig verksamhet. Regeringen följer noga arbetet i kommittén som ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 december 2016. Vidare ska en uppföljning genomföras för att bedöma effekterna av reglerna om hemlig rumsavlyssning, preventiva tvångsmedel och hemliga tvångsmedel vid utredning av brott inom Säkerhetspolisens område avseende integritetsskyddet för enskilda. Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att överväga hur ett i högre grad samlat integritetsskydd kan fungera inom en och samma myndighetsstruktur genom att tillsynen över behandling av personuppgifter samlas hos en myndighet (dir. 2014:164). Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2016.

Säkerhetspolisens tillämpning

I förra årets skrivelse om användningen av vissa hemliga tvångsmedel angav regeringen en avsikt att återkomma till hur Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel kan redovisas. Regeringskansliet gav i februari 2015 en utredare i uppdrag att lämna förslag på hur detta skulle kunna ske med beaktande av dels att behovet av insyn tillgodoses, dels att nödvändig sekretess med hänsyn till Säkerhetspolisens uppgifter upprätthålls (Ju2015/1953/P). Uppdraget redovisades till ansvarigt statsråd den 9 juni 2015 (Ju2015/4886/PO). Frågan om Säkerhetspolisens tillämpning bereds för närvarande inom Regeringskansliet med utgångspunkt i det underlag som överlämnats från utredaren. Regeringens målsättning är att en redovisning av Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel ska kunna ske i nästa års skrivelse.

Sammanfattande bedömning

Regeringens bedömning är sammanfattningsvis att myndigheternas användning av hemliga tvångsmedel under 2014 har varit ett ändamålsenligt och nödvändigt instrument i brottsbekämpningen.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 12 november 2015.

Närvarande: Statsrådet M Wallström, ordförande, och statsråden Å Romson, Y Johansson, M Johansson, I Baylan, S-E Bucht, P Hultqvist, H Hellmark Knutsson, I Lövin, Å Regnér, M Andersson, A Ygeman, P Bolund, M Kaplan, M Damberg, A Bah Kuhnke, A Strandhäll, A Shekarabi, G Fridolin, G Wikström och A Hadzialic.

Föredragande: statsrådet A Ygeman

Regeringen beslutar skrivelse 2015/16:49 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under år 2014